

Commissie
van Toezicht
Oudenaarde

JAARVERSLAG 2021
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE OUDENAARDE

Inhoudsopgave

Vooraf : Covid-19 in de gevangenis van Oudenaarde.....	1
Besmettingen en hun gevolgen voor de gedetineerden	1
Vaccinaties:	1
1. De Commissie van Toezicht	2
1.1. Samenstelling.....	2
1.2. Werking.....	2
1.2.1. Maandvergaderingen.....	2
1.2.2. Maandcommissariaat.....	3
1.2.3. Contacten met de Directie	4
1.2.4. Samenvattende evaluatie	4
1.3. Behandeling van verzoeken van gedetineerden.....	5
1.3.1. Welke problemen worden aangekaart door de gedetineerden?	6
1.3.2. Over hoeveel gedetineerden gaat het?	6
1.3.3. Toelichting bij de belangrijkste problemen	7
1.3.4. Overbevolking	9
1.3.5. Algemene conclusies.....	11
2. De penitentiaire inrichting.....	12
3. Het toezicht.....	12
3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT's.....	12
3.2. Transversaal thema van het jaar 2021 : infrastructuur	12
4. Het beklagrecht.....	15
4.1. Kwalitatieve analyse	15
5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2021.....	16
6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2022	17
Bijlage.....	I
ANALYSE VAN TUCHTRAPPORTEN	II

Vooraf : Covid-19 in de gevangenis van Oudenaarde

Net als in 2020 heeft de Covid-19 pandemie een duidelijke impact gehad op de werking binnen onze inrichting. Het is dan ook passend om dit als kader mee te geven vooraleer dieper in te gaan op de werking van onze commissie.

Besmettingen en hun gevolgen voor de gedetineerden

Eind 2020 waren er geen besmettingen bij gedetineerden. Begin 2021 zaten we in de tweede golf. Op dat ogenblik waren uitgaansvergunningen wel ingetrokken. Bezoek was toen ook beperkt tot 1 volwassene die dezelfde moest zijn gedurende vier weken en max. 2 kinderen. Gezien men niet buitenshuis kon werken heeft Covid-19 invloed op de mogelijkheid tot vervroegde vrijlating gezien dit een reclasseringsvoorwaarde is (uit verslag commissaris jan 2021). De mogelijkheden tot videobellen is wel uitgebreid ter vervanging van de bezoeken. Ook culturele initiatieven waren afgeschaft.

Eind april begin mei was er een vrij langdurige quarantaine periode in Gent en Dendermonde waardoor extra gevangenen naar Oudenaarde werden gestuurd wat de overbevolking deed toenemen tot 177.

Tijdens de zomer waren er weinig coronamaatregelen van toepassing.

Vanaf oktober is er opnieuw een periode van overbevolking omdat Justitie achterstallige zaken behandelt en omdat tijdelijke opschortingen als gevolg van de pandemie worden stopgezet. Vanaf 20 november gaat de gevangenis in lockdown tgv de vierde golf zodat enkele bezoeken van maandcommissarissen wegvallen. Vanaf 9 december is er nog steeds tot eind 2021 een semi lockdown van toepassing. Er zijn geen gemeenschappelijke activiteiten, iedereen verblijft permanent op cel, er is voorzien in een dagelijkse wandeling voor iedereen maar dan wel in kleinere bubbels, bezoek is beperkt tot bezoek achter plexi en de kantine is niet open tijdens het bezoek. Douches zijn enkel individueel toegelaten en zouden na elk gebruik door de fatik ontsmet worden. Het aanwezige personeel ziet er op toe dat iedereen één keer per dag kan douchen.

Vaccinaties:

De FOD Justitie organiseert vaccinaties voor cipers en gedetineerden. Het personeel wordt, in beperkte groepjes, gevaccineerd in de hoofdstad van de provincie waar ze hun domicilie hebben. In casu medische dienst gevangenis Gent.

De eerste dosissen Pfizer vaccins worden geprikt op 6 mei. 14 gedetineerden kregen vroegtijdig een vaccin van het mobiel team van FOD Justitie, dus ter plaatse. In die 14 zitten mogelijks 65 plussers of risicopatiënten.

In juni en juli werden de overige (jongere) gedetineerden gevaccineerd.

De commissie stelt wel vast dat het opschalen en afschalen van corona maatregelen een impact hebben op het mentaal welbevinden van de gedetineerden.

1. De Commissie van Toezicht

1.1. Samenstelling

DOUCHY Frank; gepensioneerd Arts Inspecteur Riziv

DUCATTEUW Antoon; Pedagogisch adviseur, gepensioneerd, **Voorzitter**

GOOSSENS Francis; Software consultant, **SPOC IT**

JANSSENS Koenraad; gepensioneerd Inspecteur Vlaamse Gemeenschap, **Secretaris**

KLOECK Roxanne; Studente Pedagogische wetenschappen

MEYSMANS Edwin :jurist

PIEYNS Isabelle; Advocaat

ROUWENS Hilde; Vrijwilliger zorgsector

VAN EECKHOUT Rudy; Directeur Bijzondere jeugdzorg

VANDE WIELE Luc; gepensioneerd Audioloog

Aftredende leden in 2021

BAUTERS Piet

HOLLEVOET Fernand, **Ondervoorzitter** (tot december 2021)

OTTEVAERE Hugo

VANDEBEKEN Marc

Klachtencommissie

Pieyns Isabelle, **Voorzitter**

Meysmans Edwin, **lid**

Koenraad Janssens, **lid**

Douchy Frank, **plaatsvervangend lid**

1.2. Werking

1.2.1. Maandvergaderingen

Net als in 2020 wordt elke tweede woensdag van de maand (met uitzondering van de zomermaanden; een vergadering georganiseerd voor alle leden. Alle voorziene vergaderingen zijn doorgegaan.

Naast administratieve en organisatorische aspecten is het belangrijkste agendapunt op elke vergadering het verslag van de maandcommissarissen (zie verder) en het opvolgen van afgesproken actiepunten. Van elke vergadering wordt een verslag opgemaakt door de secretaris.

Eén van de vaste agendapunten op de vergadering is het overzicht van de tuchtrapporten, dat maandelijks door de Directie aan de commissie bezorgd wordt. De commissie gebruikt deze cijfers voor een analyse op langere termijn van diverse aspecten van het tuchtbeleid. Een kopie van dit analyserapport wordt in bijlage aan dit jaarverslag toegevoegd.

De contactpersoon binnen CTRG ontvangt alle communicatie met betrekking tot de vergaderingen in kopie en wordt telkens uitgenodigd op de vergaderingen.

DATUM	AANTAL AANWEZIGEN
13/1	13
10/2	13
10/3	13
14/4	14
13/5	11
9/6	9
4/8	6
8/9	8
13/10	8
10/11	8
8/12	9 + CTRG contactpersoon

Aangezien de vergaderingen normaalgezien doorgaan in een vergaderzaaltje van de ambtswoning, wat een klein lokaal is, gingen de meeste vergaderingen digitaal door. Enkel de vergaderingen van september, oktober en november gingen live door.

1.2.2. Maandcommissariaat

Voor elke periode tussen twee maandvergaderingen worden, net als in 2020 twee maandcommissarissen aangeduid. Daar waar de wekelijkse bezoeken in 2020 vaak in duo gebeurden, is in de loop van 2021 definitief afgestapt van deze regel, en verdelen beide commissarissen de bezoeken in onderling overleg.

Naast het controleren van verzoeken van gedetineerden in de brievenbussen (er is één brievenbus op elk van de 6 secties), bestaat hun taak er in openstaande vragen uit vorige periodes op te volgen en via een rondgang en gesprekken te peilen naar de mogelijke overbezetting, en de toestand van zowel de infrastructuur als de sfeer in de gevangenis. In regel wordt ook telkens een gesprek gevoerd met een gedetineerde die zich op de dag van het bezoek in de straf- of veiligheidscel bevindt.

De maandcommissarissen maken een omstandig verslag op van elk bezoek en lichten dit toe op de maandvergadering. Hun volledige verslag wordt telkens als bijlage bij het definitieve verslag gevoegd en aan alle leden bezorgd.

In totaal werden 50 bezoeken aan de instelling gebracht door de maandcommissarissen (enkel tijdens de 2 weken van corona-lockdown eind november begin december werd geen bezoek gebracht). Tijdens deze bezoeken werden in totaal 64 rapportbriefjes in de brievenbussen teruggevonden. Er werden tevens 8 klachtenformulieren via de brievenbussen aan de commissie bezorgd. De afspraak in dergelijke gevallen is dat de maandcommissaris deze na thuiskomst scant en mailt naar de klachteninbox bij de CTRG. Dit is in alle gevallen ook gebeurd.

De maandcommissaris beslist zelfstandig over het moment van het bezoek. De commissie is van oordeel dat een vast bezoekmoment minder opportuun is. Bij analyse wordt dan ook vastgesteld dat de bezoeken verspreid zijn door de week en plaatsvinden op verschillende momenten van de dag. Op deze wijze krijgt de commissie een beter zicht op de situatie in de gevangenis doorheen de week.

Tijdens de bezoeken werden in totaal 79 gesprekken gevoerd met gedetineerden, als volgt verdeeld:

- Gesprek na ontvangst van een rapportbriefje in de brievenbus 49
- Toevallig gesprek met gedetineerde tijdens de rondgang 18
- Gesprek op initiatief van maandcommissaris in opvolging van eerder gesprek 3
- Gesprek met gedetineerde in straf- of veiligheidscel 9

Op basis van deze cijfers stelt de commissie vast dat er buiten de traditionele rapportbriefjes in de brievenbussen van de commissie ook nood is aan andere manieren om regelmatig contact te houden met de gedetineerden.

1.2.3. Contacten met de Directie

Naast een vast maandelijks overleg tussen de Voorzitter van de commissie en de Directeur, tracht elke maandcommissaris bij elk bezoek ook een aanwezig Directielid te spreken met betrekking tot de vastgestelde problemen of vragen die aangekaart werden door gedetineerden.

De commissie stelt vast dat de Directie open staat voor dergelijke contacten, al is de beschikbaarheid van de Directieleden niet steeds verzekerd op de gekozen bezoekenmomenten. In uitzonderlijke gevallen werd dan ook een voorafgaande afspraak met de Directie vastgelegd, of werden openstaande vragen via mail aan de Directie overgemaakt. De commissie stelt vast dat ook schriftelijke vragen altijd en snel beantwoord worden.

De doelstelling om de Directeur op een maandvergadering toelichting te laten geven bij zijn visie en de werkwijze in de gevangenis kon wegens tijdsdruk nog niet gerealiseerd worden in 2021. Bij opmaak van dit jaarverslag is dergelijk contact voorlopig ingepland tijdens de vergadering van maart 2022.

1.2.4. Samenvattende evaluatie

Was 2020 voor de meeste leden van de commissie een inwerkperiode en een kennismaking met de gevangenis, dan kan gesteld worden dat in 2021 een bepaalde stabiliteit gerealiseerd kon worden, wat geleid heeft tot een hoger aantal contacten met gedetineerden.

We kunnen er echter niet omheen dat een aantal problemen vastgesteld werden doorheen het jaar, los van de problemen van gedetineerden die behandeld werden door de commissie (zie hiervoor paragraaf 1.3). We lichten deze hierna kort toe, samen met mogelijke stappen om hieraan te verhelpen:

Problemen buiten de bevoegdheid van de commissie

In een aantal contacten met gedetineerden worden problemen aangekaart die niet tot de bevoegdheid van de commissie behoren. Vaak gaat het over persoonlijke problemen die wijzen op een nood aan begeleiding en opvolging (vaak psychologisch). De maandcommissarissen nemen steeds de tijd om te luisteren naar wat de gedetineerde vertelt, rapporteren dit ook op de maandvergadering, zonder concrete oplossingen te kunnen bieden. Ondanks de vaststelling dat het penitentiair personeel echt betrokken is bij het welzijn van de gedetineerden (de commissie wil dit bij deze expliciet benadrukken), kan de commissie enkel vaststellen dat de personeelsomkadering niet toelaat de noodzakelijke begeleiding en opvolging van gedetineerden te verzekeren.

De commissie wil blijvend investeren in de luisterbereidheid tijdens de weekbezoeken, maar de door een aantal leden ervaren “onmacht” om problemen op te lossen verklaart ongetwijfeld ten dele het aantal leden dat in de loop van 2021 ontslag indiende.

Problemen buiten de bevoegdheid van de Directie

Zoals ook blijkt uit de inhoudelijke bespreking van problemen die de gedetineerden ons melden (zie verder), gaat het vaak over problemen waar de Directie niet zelf kan op ingrijpen. Zo worden problemen met bouwvallige infrastructuur wel gemeld met het dringende verzoek deze aan te pakken, maar voor de oplossing dient rekening gehouden te worden met beschikbare middelen in de begroting en met de complexe en weinig effectieve regelgeving inzake overheidsopdrachten. Eenzelfde probleem geldt voor wat betreft de personeelsomkadering, het beschikbare personeel laat niet toe

om alle zaken die de Directie wil lanceren in het belang van de gedetineerden op een veilige en verantwoorde manier uit te voeren, hierbij kan bijvoorbeeld verwezen worden naar het behoud van het systeem van video-bezoek dat de Directie permanent wil maken, de personeelscapaciteit laat echter niet toe om daarvoor voldoende tijd uit te trekken. En zo zijn er nog voorbeelden te noemen.

Ook in deze stelt de commissie een zekere onmacht vast. Problemen worden weliswaar gerapporteerd en opgevolgd, maar oplossingen worden op andere beleidsniveaus beslist. Voor gedetineerden is de tijd die daar overheen gaat moeilijk te verklaren, voor de commissieleden af en toe frustrerend.

Relatie met het personeel: onbekend maakt soms onbemind

Uit diverse contacten met penitentiair en ander personeel op de werkvloer blijkt dat er nog steeds veel vragen zijn over wat die Commissie van Toezicht nu eigenlijk doet. In een beperkt aantal gevallen worden maandcommissarissen ook als “altijd voor de gedetineerden en dus tegen het personeel” benoemd.

De commissie is zich bewust van dit probleem, net zoals de commissie weet dat de Directie wel degelijk alle personeelsleden informeert over wie we zijn en wat we doen. Onze commissie zoekt dan ook mogelijkheden om onze werking meer transparant te maken voor alle personeelsleden, in overleg met de Directie, maar los van de mogelijk zeer hiërarchische communicatiecultuur binnen de instelling. Dit is ongetwijfeld een werkpunt voor het komende jaar.

Tegelijkertijd heeft dit probleem ertoe geleid dat een sterkte-zwakteanalyse van onze eigen werking opgestart werd. De resultaten van de eerste stap daartoe (oplijsting van alle sterktes en zwaktes van onze werking door alle leden) werden aan alle leden voorgesteld tijdens de vergadering van oktober 2021. Hier zal nog kort op terug gekomen worden aan het einde van dit jaarverslag.

Opvolging van de vragen van gedetineerden

Met het verlopen van de tijd stelde de commissie vast dat de opvolging van door gedetineerden aangekaarte problemen niet steeds optimaal verzekerd werd. Hierdoor werden maandcommissarissen in een beperkt aantal situaties ook geconfronteerd met de vraag van gedetineerden naar antwoord op hun eerdere vragen.

Aangezien de commissie het principe van de wisselende maandcommissarissen niet zal loslaten, is dan ook een oplossing gezocht op administratief vlak. Met ingang van de vergadering van oktober 2021 werd een andere registratie van afspraken en actiepunten opgestart die moet toelaten alle afspraken systematisch op te volgen en te laten openstaan tot een oplossing gevonden werd. Op deze wijze zal men ook beter kunnen terugkoppelen naar de gedetineerden.

De geboekte resultaten zullen in een volgend jaarverslag nader geëvalueerd worden.

1.3. Behandeling van verzoeken van gedetineerden

De afspraak binnen onze commissie is dat de maandcommissaris na ontvangst van een verzoek vanwege een gedetineerde in overleg gaat met betrokkene teneinde de precieze aard van het probleem te verduidelijken. In principe gaan deze gesprekken bij voorkeur door op cel, al wordt dit niet steeds toegestaan door het aanwezige personeel. Het mag duidelijk zijn dat ook de coronapandemie op dit vlak roet in het eten gooid. Soms was het mogelijk en zelfs noodzakelijk een ander lokaal te gebruiken of een lokaal waar ook de advocaten gebruik van maken (met plexiglas).

Indien mogelijk wordt het probleem nog tijdens hetzelfde bezoek besproken met de Directie, zodat al dan niet onmiddellijk werk gemaakt kan worden van een oplossing.

Andere problemen worden meegenomen naar de eerstvolgende maandvergadering, wat toelaat om als commissie een standpunt in te nemen en van daaruit de zaak verder te laten opvolgen door de volgende maandcommissarissen. Dit is zeker het geval bij problemen van medische aard; deze worden bij voorkeur verder opgevolgd door de arts van de commissie.

Zoals eerder aangegeven ervaart de commissie het systeem met de rapportbriefjes op zich als onvoldoende om met gedetineerden in contact te komen. De vaststelling dat bijna 25% van de relevante gesprekken met gedetineerden gevoerd werden tijdens de rondgang is een bijzonder nuttige aanvulling, ook de gesprekken met gedetineerden in de strafcel (steeds gesprek door de deur en in aanwezigheid van een personeelslid) of in de veiligheidscel (deze gesprekken zijn wel individueel en zonder direct toezicht) worden als positief ervaren.

1.3.1. Welke problemen worden aangekaart door de gedetineerden?

		Aantal keer
Racisme		1
Personeel		16
Medisch (28)	Zorg	22
	Medicatie	6
Grondslapen		0
Werk (7)	Wachtdienst	1
	Werk/lessen	6
Ontspanning		1
Bezoek / UV		15
Voeding		5
Infrastructuur (24)	Gebouw	6
	Hygiëne	10
	Telefonie/videobezoek	8
Gedetineerdenoverleg		9
Geen feedback gekregen		5
Diverse		20

Deze cijfers betreffen enkel problemen zoals aangekaart door de gedetineerde, ongeacht of deze al dan niet gegrond zijn.

1.3.2. Over hoeveel gedetineerden gaat het?

Bij de analyse van de cijfers is het niet onbelangrijk ook te kijken naar wie de gedetineerden zijn met wie de maandcommissarissen contact hadden:

- Van 15 gesprekken (vaak gesprekken tijdens de rondgang of met mensen in strafcel) werd geen naam geregistreerd
- Verder werden gesprekken gevoerd met 27 bij naam gekende gedetineerden
- Het is niet onbelangrijk in deze ook te vermelden dat één enkele gedetineerde 27 rapportbriefjes aan de commissie bezorgde en dat met deze persoon tijdens het afgelopen jaar 21 gesprekken gevoerd werden.

Op basis van dit gegeven is de commissie van oordeel dat mogelijk bijkomende inspanningen gedaan kunnen worden om de penetratie van de werking van onze commissie bij de gedetineerdenpopulatie te verhogen.

1.3.3. Toelichting bij de belangrijkste problemen

Personeel (16 keer vermeld)

Bij de interpretatie van dit cijfer moet rekening gehouden worden met de langdurige afwezigheid van 2 PSD personeelsleden. Hierdoor is een vertraging ontstaan in de door PSD op te maken adviezen, wat dan weer een impact heeft op werk en uitgangsvergunningen in het kader van de re-integratie van gedetineerden. Een aantal dossiers zijn duidelijk vertraagd als gevolg van dit probleem en gaven aanleiding tot terechte opmerkingen van de gedetineerden. De commissie merkt wel op dat dit probleem verholpen leek aan het einde van het voorbije jaar. Desalniettemin wil de commissie een duidelijk signaal geven dat dergelijke problemen prioritair behandeld moeten worden.

Medisch (28 keer vermeld)

De commissie dient vast te stellen dat het medische een blijvend probleem is in de gevangenis van Oudenaarde. De commissie wijst in het bijzonder op een aantal situaties waarbij de interne regeling met betrekking tot consultaties onvoldoende duidelijk is; in één situatie gaf dit ook aanleiding tot het kwalificeren van niet verschijnen op een afgesproken consultatie als “weigering van consultatie” hoewel er met het aanwezige bewakingspersoneel was overeengekomen dat de aanwezigheid van betrokkene op de werkplaats op dat moment belangrijker was. De commissie vraagt aan de Directie om de regels te verduidelijken en voorzichtig om te springen met de kwalificatie “weigering van consultatie”.

De commissie heeft – op voorstel van de arts – wel een beleid vastgelegd voor de behandeling van opmerkingen met betrekking tot medische zorg die de maandcommissarissen ontvangen. Dit beleid werd goedgekeurd op de vergadering van april 2021. Ter informatie wordt dit uittreksel uit het betrokken verslag hierna weergegeven:

Aanbevelingen

1. De commissie moet zich terughoudend opstellen t.o.v. het zuiver medisch handelen.
Dit behoort tot de autonomie van de arts verbonden aan de instelling (omnipracticus, psychiater..) (cfr. voordracht ten Kate)
Op klachten over medicatie, bijkomende (al dan niet?; waar?) onderzoeken, diagnose, behandeling ... gaan we best niet in en het is ook best dit meteen duidelijkte maken aan de gedetineerde.
2. Ook de arts binnen de commissie dient zich te onthouden van commentaar over het medisch handelen en zit er niet om een tweede opinie te geven.
3. De commissie kan zich wel buigen over klachten van toegankelijkheid en organisatie hier een oplossing voorstellen.
4. Een rustig gesprek met het commissielid kan op zich al ergernis wegnemen. Er wordt in de verslagen enkele malen vermeld dat de gedetineerde blijkbaar een klankbord zocht om zijn hart eens te luchten.
5. Elke vogel zingt zoals hij gebekt is. Ik stel vast dat er af en toe ook ergernis is over de arts-psychiater. Wanneer de stijl en communicatie hem niet bevalt heeft de gedetineerde geen mogelijkheid een andere arts te consulteren wat buiten de gevangenis wel het geval is.
6. Wanneer de commissie van oordeel is dat er zich in een concrete casus toch mogelijks een probleem stelt kan dit door een arts binnen de commissie overlegd worden met de arts van de instelling.
7. Klachten overgebracht door “derden” vragen een bijzondere voorzichtigheid
8. In de maandverslagen dienen eventuele problemen duidelijk geconcretiseerd en dienen vage termen vermeden (ik lees soms omschrijvingen als “een mogelijk probleem met de arts” of “dit kadert mogelijks in al vroeger gesignaleerde problemen”).

In het kader van haar toezicht stelde de commissie aan het einde van het jaar vast dat er problemen zijn met de beschikbaarheid van elementaire geneesmiddelen als pijnstillers in de gevangenis. Dit probleem zal door de maandcommissarissen in kaart gebracht en opgevolgd worden.

Bij de behandeling van mogelijke problemen met de medische zorg is het ook relevant dat de commissie vaststelde dat naast de huisarts die dagelijks lang komt in de instelling, er op woensdagmorgen ook een arts (erkend als huisarts) op consultatie komt met subspecialisatie als verslavingsarts. Ze werkt intens samen met de psychiater en de vaste huisarts en komt ook in drie andere gevangenissen.

Ze behandelt alle soorten van verslavingen: aan alcohol, drugs, seksverslaving en gokverslaving. Ze verklaart dat er tijdens perioden van minder bezoekmogelijkheden of lockdown zijn minder raadplegingen zijn i.v.m. gevallen van drugsproblematiek (minder drugs binnengesmokkeld?) ... Uiteraard is de focus op deze problematiek door één arts bijkomend zeer nuttig.

Tot op heden is er nog geen persoonlijk contact geweest door een arts van de commissie of door een lid met de psychiater die langs komt in de gevangenis.

Werk en bezoek/UV (22 keer vermeld)

Net zoals voor de rubriek Personeel dient het impact van de vertraging bij de PSD in deze in rekening gebracht te worden. Dit wijst andermaal op het belang van snelle reactie op problemen binnen deze dienst.

Voeding (5 keer vermeld)

De commissie stelt vast dat het beperkte budget dat beschikbaar is voor voeding sporadisch tot opmerkingen blijft leiden. Ook tijdens het vorige jaar werd dit reeds vastgesteld.

Infrastructuur (24 keer vermeld)

Opvallend cijfer in deze is de hygiëne, analyse van de gegevens leert dat dit omzeggens uitsluitend teruggebracht kan worden op opmerkingen van één enkele gedetineerde. Hier moet wel aan toegevoegd worden dat de opmerkingen die betrokkene maakte met betrekking tot de hygiëne in het lokaal voor ongestoord bezoek en in de douches ook terecht waren. Dit werd dan ook opgevolgd door de maandcommissarissen en de commissie kan in deze besluiten dat er positieve acties ondernomen werden door de Directie om de gesignaleerde problemen snel te verhelpen.

De commissie stelt wel vast dat de exuberante telefoontarieven een pijnpunt blijven. Het voorzien van een telefoon in elke cel is één ding, het voor een gedetineerde betaalbaar houden een ander. De commissie beseft dat de Directie hier op lokaal niveau niets kan aan veranderen en wil dit probleem via melding aan CTRG op een ander beleidsniveau aangepakt zien.

Gedetineerdenoverleg (9 keer vermeld)

Het betreft niet enkel negatieve, maar ook positieve commentaren!

De commissie is reeds sinds 2020 vragende partij om minstens geïnformeerd te worden over de werking van dit overlegorgaan. Eind 2021 werd nog steeds geen gevolg gegeven aan de vraag om de verslagen aan de commissie te bezorgen, ondanks herhaaldelijke vragen. Bij de opmaak van dit verslag stelt de commissie vast dat de verslagen van 2021 op 26 januari 2022 aan de secretaris bezorgd werden. In 2021 kwam het overleg tweemaal samen. De commissie is overtuigd van het belang van het gedetineerdenoverleg en zal dit in 2022 van nabij opvolgen.

Geen feedback (5 keer vermeld)

5 keer gaf een gedetineerde aan geen feedback te krijgen op een eerder gemeld probleem. Los van het feit dat het in 4 van de 5 situaties om dezelfde gedetineerde ging, erkent de commissie dat terugkoppeling naar de gedetineerden een verbeterpunt is voor de commissie, zoals ook eerder reeds werd aangegeven. Een systematiek om dit aan te pakken werd inmiddels ingevoerd.

1.3.4. Overbevolking

De commissie benadrukt dat het volledig wegvallen van het fenomeen van grondslapers en trio's (een grondslaper in een normale cel waar reeds een stapelbed is voorzien) uitsluitend verklaard wordt door de uitbraak van het coronavirus in de gevangenis tijdens het laatste trimester. Overbevolking is en blijft een structureel probleem binnen onze instelling. Bij elk bezoek wordt een en ander nagevraagd door de maandcommissarissen.

Ter Illustratie volgen hierna de cijfers zoals deze op de maandvergaderingen gerapporteerd werden door de maandcommissarissen:

Datum	Grondslapers	Trio's	Andere
4/1		2	
20/1		1	
27/1		1	
4/2		1	
18/2	3		
26/2	7		
3/3	4		
10/3		1	
17/3			
26/3	4		
¼	2		
8/4	5		
14/4	4		
15/4	4		
23/4		6	+ fitness voor 6 gedetineerden (lockdown Gent en D'monde)
29/4	16	5	2 lokalen voor 6 gedetineerden
4/5	12	3	
11/5		2	
17/5	2	1	
25/5	2		
2/6	2		
7/6			
16/6			
2/7	1		
9/7	2		
16/7			
20/7	3		
27/7			
4/8			
10/8	2		
19/8	3		
24/8			
1/9			
6/9			
9/9			
15/9	5		+ 2 in VC wegens plaatsgebek
23/9	8		
29/9	6		
13/10	4		
21/10	5		
27/10	7		
3/11	9		
9/11	12		
16/11	11	2	
22/11	9		

Na deze datum ging de gevangenis in lockdown. Tot en met het einde van het jaar geen grondslapers of trio's meer.

Met uitzondering van de periode eind april (extra opvang als gevolg van tijdelijke lockdown in zowel Gent als Dendermonde) en de eindejaarsperiode toen onze gevangenis getroffen werd door een ernstige uitbraak van het virus, bewijzen deze cijfers dat het fenomeen van plaatsgebrek in het algemeen en grondslapers in het bijzonder niet onder controle geraakt.

De commissie stelt ook vast dat dit probleem zich uitsluitend in de beide secties voor beklaagden situeert. Vooralnog beschikken alle definitief veroordeelden wel over een eigen verblijfsruimte. De commissie heeft echter signalen opgevangen dat ook in de andere secties extra bedden voorzien zouden worden als gevolg van de problemen in Antwerpen en de tijdelijke sluiting van Ieper.

1.3.5. Algemene conclusies

- De commissie is van oordeel dat er mogelijkheden aangeboord moeten worden om de contacten met de gedetineerden te verbeteren
- Ondanks de totaal voorbijgestreefde infrastructuur en de overbezetting van de capaciteit gedurende meer dan de helft van het jaar valt het geringe aantal opmerkingen over de infrastructuur en de extra maatregelen in het kader van de corona-epidemie op. Dit wijst op een behoorlijke sfeer en samenwerking tussen gedetineerden en personeel. Dit bevestigt de bevindingen van het vorig jaarverslag. Dit neemt niet weg dat het fenomeen van grondslapers op de agenda van de commissie gehouden dient te worden.
- Opvolging van de werking van de PSD verdient bijzondere aandacht

2. De penitentiaire inrichting

De belangrijkste positieve evolutie ten opzichte van 2020 is ongetwijfeld dat er in 2021 terug stabiliteit was op Directieniveau. Dit biedt zeker perspectieven naar de toekomst toe.

Voor wat betreft de (over)bezetting stelt de commissie vast dat grondslapers en zelfs trio's in één cel aanvankelijk een probleem bleven, probleem dat zich exclusief situeert in de beide secties voor beklagden. Een negatieve uitschieter in dit verhaal was de gelijktijdige lockdown in Gent en Dendermonde, waardoor de gevangenis van Oudenaarde verplicht werd zelfs twee cellen voor 6 personen in te richten.

Omgekeerd werd de gevangenis in november zelf geconfronteerd met een uitbraak van het virus, waardoor de bezetting teruggebracht werd tot net onder de maximum capaciteit en het probleem van grondslapers en trio's ineens volledig verdween.

De commissie ervaart wel onzekerheid en spanning bij zowel Directie als personeel over de bijkomende druk en onzekerheid die kan ontstaan door de aanpak van de overbezettingsproblemen in Antwerpen en de tijdelijke sluiting van Ieper.

3. Het toezicht

3.1. Belangrijkste thema's die werden opgemerkt door de CvT's

Naast de in vorige hoofdstukken beschreven vaststellingen, past het eveneens in dit kader na te gaan in welke mate de bevindingen van het jaarverslag 2020 gereduceerd werden.

De Commissie van Toezicht stelt bij de opmaak van dit jaarverslag vast, dat de aanbevelingen die zij in haar jaarverslag van 2020 deed omtrent de interne en overkoepelende gevangenis situatie vandaag nog steeds actueel blijven. Interne communicatie naar gedetineerden en een nog betere bekendheid omtrent het doel en werking van de commissie zowel bij gedetineerden als penitentiaire beambten blijven een werkpunt. Maar ook het dagelijkse te beperkte budget voor voeding, de structurele overbevolking, de medische zorg en herstellingen van het gevangenisgebouw blijven cruciale thema's die tijdens de bezoeken van de maandcommissarissen de aandacht opeisen.

3.2. Transversaal thema van het jaar 2021 : infrastructuur

In 2021 is er niets veranderd aan de infrastructuur, de gevangenis van Oudenaarde is gebouwd volgens een voorbijgestreefd concept en dateert van 1922. Naast een afzonderlijke sectie voor beperkte detentie bestaat de instelling voornamelijk uit 6 afgescheiden secties, verdeeld over twee vleugels en drie verdiepingen. In tegenstelling tot andere gevangenissen gebouwd volgens hetzelfde principe, zijn de verdiepingen onderling afgescheiden. Duidelijk voordeel hiervan is het verhoogde geluidscomfort in de gevangenis. Nadeel is wel dat op elke verdieping een afzonderlijk bewakingscentrum ingericht moet worden, wat mogelijk extra personeel vereist.

De beide secties op het gelijkvloers zijn bestemd voor de beklagden (en niet definitief veroordeelden); secties op de beide verdiepingen zijn bestemd voor definitief veroordeelden. Bij overbezetting staan in een aantal cellen stapelbedden, er wordt indien nodig ook een matras bijgeschoven voor een grondslaper, zowel in cellen met 1 bed als in cellen met een stapelbed. Tot op heden gebeurt dit uitsluitend op het gelijkvloers. Het mag duidelijk zijn dat een cel van zowat 12 m² voor 2, of zelfs 3 personen, elk met hun eigen privé bezittingen zonder meer aanleiding geeft tot een gebrekkige privacy en de nodige fricties tussen gedetineerden.

Alle cellen zijn ongeveer 12 m² groot, en beschikken elk over 1 wastafel en 1 toilet, ongeacht de bezetting van de cel (van 1 tot 3 personen). Er is telefoon in elke cel en gedetineerden hebben de mogelijkheid te betalen voor een televisieabonnement. In 2021 hadden alle gedetineerden de kans om hun eigen verblijfsruimte te herschilderen (gratis indien men kiest voor een beperkt aantal standaardkleuren, betalend indien men opteert voor een andere kleur). Bij de opmaak van dit jaarverslag is niet duidelijk hoeveel gedetineerden gebruik maakten van deze opportuniteit.

Op elke sectie is een afzonderlijke doucheruimte (met meerdere douches) en een ander lokaal dat men intern “keuken” noemt maar in feite een combinatie is van een afwaskeuken en de wasruimte (wasmachine en droogkast).

In de gang op elke sectie staat soms een kleine zithoek, een speeltafel en/of een of meerdere planten. Hoewel volledig verouderd kan de commissie wel vaststellen dat de secties regelmatig onderhouden worden.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen straf- en veiligheidscellen. De beide veiligheidscellen bevinden zich achteraan één van de secties op het gelijkvloers. Naast de eigenlijke individuele cellen, is er wel een gemeenschappelijke leefruimte (eveneens afgesloten), waar de daar opgesloten gedetineerden beschikken over tafel en stoel en over een televisietoestel. De commissie reageerde wel toen vastgesteld werd dat gedetineerden in de veiligheidscellen geplaatst werden om het hoofd te bieden aan de overbevolking. Dit is gelukkig slechts uitzonderlijk voorgekomen.

De strafcellen bevinden zich in een afgescheiden locatie. Het betreft volledig kale cellen met zeer hoog plafond. Er is geen daglicht in de cellen en de enige verlichting is een zwak gloeilampje dat in de hoogte hangt zodat de gedetineerde het op geen enkele wijze kan bereiken (deze laatste vaststelling geldt ten andere ook voor de veiligheidscellen). De commissie stelt dat met dergelijke infrastructuur zelfs het lezen van een boek (wat al eens gevraagd wordt) onmogelijk is zonder oogirritatie en vermoeidheid te veroorzaken. Er is geen bed, enkel een matras in de strafcellen, gedetineerden beschikken er evenmin over een hoofdkussen (volgens begeleidende personeelsleden om veiligheidsredenen). De verplichte dagelijkse wandeling voor gedetineerden in de strafcel gebeurt in afzonderlijke hokjes met een getralied raam zonder glas, waarin de gedetineerde de keuze heeft tussen zitten of rechtstaan, helaas moet de wandeling voor deze gedetineerden eerder als het “luchten” van de gedetineerde benoemd worden. De commissie kan niet anders dan deze situatie als onmenselijk kwalificeren. Personeel en Directie zijn zich wel degelijk bewust van deze situatie, en het verheugt de commissie vast te stellen dat plaatsing in de strafcel slechts uitzonderlijk wordt toegepast als tuchtsanctie. Hiervoor verwijst de commissie naar de bijlage bij dit jaarverslag waarin de tuchtrapporten geëvalueerd worden.

Op basis van de eerder beschreven opmerkingen van gedetineerden en vaststellingen van de maandcommissarissen tijdens hun wekelijkse bezoeken willen wij in dit kader wel enkele punten toelichten:

Interne communicatie

Mede als gevolg van de verouderde infrastructuur verloopt de communicatie binnen de gevangenis voornamelijk mondeling of via affiche aan de (niet thematisch georganiseerde) valven in de verschillende secties. Bij de intake wordt bovenop het verdelen van de wettelijk verplichte informatiebundels bijkomend ingezet op informatiesessie en individuele ondersteuning voor bepaalde doelgroepen.

Het bestaande systeem wordt door Directie en personeel ervaren als laagdrempelig en doeltreffend. Ook al kwamen er in 2020 weinig specifieke klachten vanwege het al dan niet doorstromen van informatie, toch meent de commissie dat de gehanteerde communicatiekanalen onvoldoende helder en transparant zijn, en dat het aanbeveling verdient een en ander te optimaliseren.

Hygiëne

Er werden door gedetineerden enkele opmerkingen geformuleerd over de hygiëne in de ruimte voor ongestoord bezoek, de maandcommissaris kon op een bepaald moment ook vaststellen dat het zeepompje in de douche kapot was en dat de reiniging van het lokaal te wensen overliet. De commissie kon vaststellen dat hier zeer snel en adequaat op gereageerd werd. De gemelde problemen werden opgelost. De commissie zal in de toekomst wel bewaken dat deze ruimtes inderdaad permanent op orde gehouden worden.

Er is enige discussie ontstaan over het verbod om de eigen was op droogrekjes voor de cel te drogen te hangen. Volgens het personeel is dit een potentieel veiligheidsrisico bij een eventueel noodzakelijke interventie. Volgens de betrokken gedetineerde stelt het verplicht te drogen hangen van kledij in de sectiekeuken zowel een hygiënerisico (de ruimte is niet enkel een wasruimte maar ook de afwaskeuken) als een veiligheidsrisico (de eigen kledij kan beschadigd worden door medegedetineerden aangezien deze zich in een afgesloten ruimte bevindt). Aangezien dit probleem slechts eenmaal gesignaleerd werd, besluit de commissie dat dit niet als een kritisch probleem opgevolgd dient te worden.

Er werden eveneens een aantal opmerkingen geformuleerd over het kuis- en ontsmettingsbeleid, met name van de douches. De commissie kan vaststellen dat inmiddels duidelijke afspraken uitgewerkt werden voor onderhoud en ontsmetting van elke ruimte binnen de gevangenis. Deze afspraken worden ook in elke ruimte geafficheerd. Deze nieuwe afspraken moeten als een bijzonder positief initiatief gezien worden. De commissie zal het volhouden van dit initiatief bewaken.

Een bijzonder probleem werd door de maandcommissarissen vastgesteld tijdens de rondgang. In de centrale ruimte op het gelijkvloers worden afvalcontainers en vuilniszakken verzameld, ten dele zeker bestemd voor voedselresten uit de centrale keuken (die zich eveneens daar bevindt). Deze zaken worden elke dag in de vroege namiddag leeggehaald. De commissie heeft zich tot op heden nog niet verder verdiept in deze zaak, maar stelt zich wel vragen bij het waarom van deze aanpak.

Waterschade

Een maandcommissaris stelde op een bepaald moment vast dat er sprake was van vochtinsijpeling en schimmelvorming op de muren in de centrale wasserij. Navraag bij het personeel leerde dat de oorzaak van het probleem gekend was (versleten dakstructuur en kapotte dakgoten) en dat herstelling ook aangevraagd was bij de daartoe bevoegde instanties door de Directie. Dit probleem werd nogmaals gecontroleerd tijdens een bezoek door de maandcommissaris op 16/02/2022. Op basis hiervan kan de commissie vaststellen dat het probleem werd opgelost, maar dat een bijkomende controle later op het jaar aangewezen blijft, aangezien het aanwezige personeelslid wees op mogelijk terug voorkomen van hetzelfde probleem.

Tenslotte kan in deze vermeld worden dat op de maandvergadering van mei 2021 één van de leden verslag uitbracht over het bezoek dat hij tijdens zijn vakantie bracht aan de gevangenis van Marche-en-Famenne. De commissie kan vaststellen dat infrastructuur wel degelijk impact heeft op diverse aspecten van de bejegening van gedetineerden.

4. Het beklagrecht

Ingediende klachten	14
Klachtafstand	1
Kennelijk onontvankelijke klachten	0
Doorverwezen voor bemiddeling	0
Aantal hoorzittingen	2
Aantal beslissingen door alleenzettelend rechter	6
% onontvankelijk	36%
% gegrond	14%
% beroep	14%
% schorsing van beslissing	7%

4.1. Kwalitatieve analyse

1. Belangrijke tendensen :

Uit voorgaande cijfers blijkt dat er zeer weinig klachten worden ingediend bij de Klachtencommissie van Oudenaarde.

Het meeste van de klachten hebben betrekking op het feit dat de klager vindt dat hij zich niet schuldig heeft gemaakt aan de feiten maar dat het een celgenoot zou zijn of dat zijn gedrag werd uitgelokt.

2. Positieve elementen :

Uit het gering aantal klachten zou men kunnen afleiden dat het penitentiair regime in Oudenaarde menselijk en rechtvaardig is en/of dat de opgelegde straffen proportioneel, verantwoord en aanvaardbaar zijn. Uit de cijfers blijkt dat de meest opgelegde straf het verplicht verblijf op cel is.

3. Moeilijkheden bij behandeling van klachten :

De KC van Oudenaarde ondervindt geen moeilijkheden. Mede door het geringe aantal klachten, stelt zich tot op heden ook nog geen deontologisch probleem, al zijn de leden van de Klachtencommissie zich wel bewust van mogelijke problemen wanneer zij als maandcommissaris geconfronteerd worden met verzoeken van gedetineerden van wie zij een klacht behandeld zouden hebben. Dankzij de dubbele bezetting van het maandcommissariaat kan de opvolging van dergelijke verzoeken steeds verzekerd worden door de collega maandcommissaris van de lopende periode. De leden van de Klachtencommissie blijven dit punt verder bewaken. De leden van de commissie die ook lid zijn van de Klachtencommissie hebben beslist zich onmiddellijk terug te trekken uit het dossier indien zich een deontologisch probleem zou voordoen (naar analogie van de reguliere rechtbanken waar rechters zich ook kunnen laten vervangen door een collega)

4. Extra toelichting :

Er is een uitstekende samenwerking met de juriste van het CTRG. Evenwel ondervindt de KC dat deze juriste zeer veel werk heeft met andere Klachtencommissies waardoor de opgelegde termijnen niet altijd kunnen gerespecteerd worden.

5. De drie belangrijkste besluiten en aanbevelingen van de CvT voor het jaar 2021

- Voldoende leefruimte voor gedetineerden

Binnen het bestaande kader van de infrastructuur “as is”, stelt de commissie vast dat aan gedetineerden vaak onvoldoende leefruimte geboden wordt, nochtans een essentiële voorwaarde om zich menswaardig behandeld te voelen. Social distancing als basismaatregel in coronatijden was hier nooit mogelijk .

- Medische zorg

De commissie stelt vast dat de medische zorg – in de breedste zin van het woord – blijvend als problematisch ervaren wordt door de gedetineerden.

- Communicatie met alle betrokken partijen

De commissie ervaart nog steeds een verkeerde perceptie van haar werking bij het personeel en een vrij beperkt bereik van haar werking binnen de gevangenispopulatie.

Op basis van deze drie vaststelling formuleert de CvT de volgende **aanbevelingen** :

- Overbevolking en de gevolgen daarvan moeten prioritair aangepakt worden

De commissie stelt dat de overbezetting van de capaciteit een permanente bedreiging vormt voor het mentaal welzijn van gedetineerden en hun kansen op re-integratie in de maatschappij. De commissie schuift dit punt dan ook als het belangrijkste thema naar voor en kaart dit aan bij CTRG. De commissie zal ook zelf bijzondere aandacht besteden aan deze problematiek en de soms perverse gevolgen daarvan op het vlak van het dagelijks leven binnen de gevangensmuren. Doorheen haar toezichtsovername zal de commissie, samen met Directie, personeel en gedetineerden zoeken naar mogelijke oplossingen voor concrete problemen wanneer deze zich stellen.

- Medische zorg dient aangepakt te worden

De commissie wijst op een voortdurende onvrede over diverse aspecten van medische zorg aan gedetineerden. In dat kader zal de commissie alert blijven voor signalen die gedetineerden uitsturen en deze case per case onderzoeken en aanpakken. Ook hier echter dringt een oplossing van het probleem op een hoger beleidsniveau zich op. De commissie vraagt aan CTRG om de politiek besliste overgang van de medische zorg naar de FOD Volksgezondheid van nabij te bewaken en de commissies hierover regelmatig te informeren.

- De commissie wil ook de eigen werking verbeteren

Na opmerkingen van het personeel van de gevangenis tijdens een weekbezoek, werd tijdens de daaropvolgende maandvergadering de noodzaak aangevoeld om de eigen werking van de commissie kritisch te bekijken en zo nodig aan te passen. De commissie verheelt niet dat verschillende visies op de werking van een commissie met elkaar botsten. Uiteindelijk werd beslist een anonieme bevraging onder alle leden te organiseren, aan iedereen werd gevraagd om vanuit de eigen ervaring en beleving alle sterke en zwakke punten van onze werking op te lijsten. Alle leden hebben hieraan hun bijdrage geleverd, in totaal werden niet minder dan 140 ideeën geformuleerd, waarvan 52 als sterktes (opportuniteiten) gekwalificeerd kunnen worden.

Deze ideeën werden geclusterd in 6 onderscheiden thema's en op deze wijze voorgesteld aande leden tijdens de vergadering van oktober 2021. De vergadering heeft de prioriteiten vastgelegd voor behandeling van deze thema's:

- 1 CvT: invullen van het maandcommissariaat
- 2 CvT: vergaderen en algemene werking
- 3 CvT: samenstelling van de commissie
- 4 CTRG: samenwerking tussen CTRG en CvT
- 5 CvT: administratie
- 6 Gevangenis Oudenaarde

De commissie was nadien niet meer in staat dieper in te gaan op het onderwerp met hoogste prioriteit aangezien voor de maandvergaderingen aan het einde van het jaar terug overgeschakeld diende te worden op online vergaderingen als gevolg van aangescherpte covid-maatregelen. Deze uitdaging wordt meegenomen als een van de uitdagingen voor het kalenderjaar 2022.

6. Belangrijkste uitdagingen van de CvT en belangrijkste werkdomeinen voor het jaar 2022

Na de inwerkperiode van de nieuwe commissie in 2020 en de in dit jaarverslag geformuleerde problemen en vaststellingen, ziet de commissie als grootste uitdaging voor het komende jaar het zoeken naar een juist evenwicht tussen het uitvoeren van haar toezichtsoverdracht en het aanpakken van problemen die ze zelf kan aanpakken, het explicieter gebruik maken van onze kennis en ervaring om problemen die niet lokaal oplosbaar zijn te signaleren op een hoger echelon en tegelijk het permanent oog hebben voor mogelijkheden om de eigen werking van de commissie te verbeteren.

Commissie
van Toezicht
Oudenaarde

Bijlage

ANALYSE VAN TUCHTRAPPORTEN

Van 05/11/2019 tot en met 05/01/2022

I/VERANTWOORDING

De Directie bezorgt voorafgaand aan elke maandvergadering van de Commissie van Toezicht een overzicht van de tuchtrappen (naam betrokkene, aard van de feiten en uitgesproken sanctie). Deze gegevens worden sinds november 2019 door de commissie geanonimiseerd gebruikt voor een analyse op langere termijn.

Op deze wijze kan de analyse van deze gegevens gezien worden als een thermometer voor de sfeer in de gevangenis van Oudenaarde. Dit was ook de oorspronkelijke bedoeling van het bijhouden en verwerken van deze gegevens.

Na meer dan twee jaar stelt de commissie vast dat deze analyse ook toelaat om bepaalde conclusies te formuleren met betrekking tot het tuchtrekime in de gevangenis van Oudenaarde of minstens relevante vragen te stellen met betrekking tot de situatie “as is”, en hiermee dan verder aan de slag gaan in het kader van haar toezichts- en adviesopdracht.

Tenslotte stelt de commissie dat het tuchtrekime in een gevangenis niet enkel bepaald wordt door de bepalingen hieromtrent in de Basiswet van 2005 en de verfijning hiervan in het Huishoudelijk Reglement van de instelling. De praktijk van de tucht wordt naast deze rigide bepalingen mede bepaald door mensen: enerzijds de gedetineerde populatie op wie bepalingen met betrekking tot orde en tucht van toepassing zijn en anderzijds het bewakingspersoneel en de Directie die instaan voor toezicht en handhaving op de genoemde wettelijke bepalingen.

In die zin geeft de analyse hierna de situatie weer zoals ze is in de gevangenis van Oudenaarde. Onze instelling heeft haar eigen populatie, haar personeel en Directie en bovenal haar eigen –verouderde – infrastructuur. De commissie beschikt niet over vergelijkbare gegevens uit andere gevangenissen.

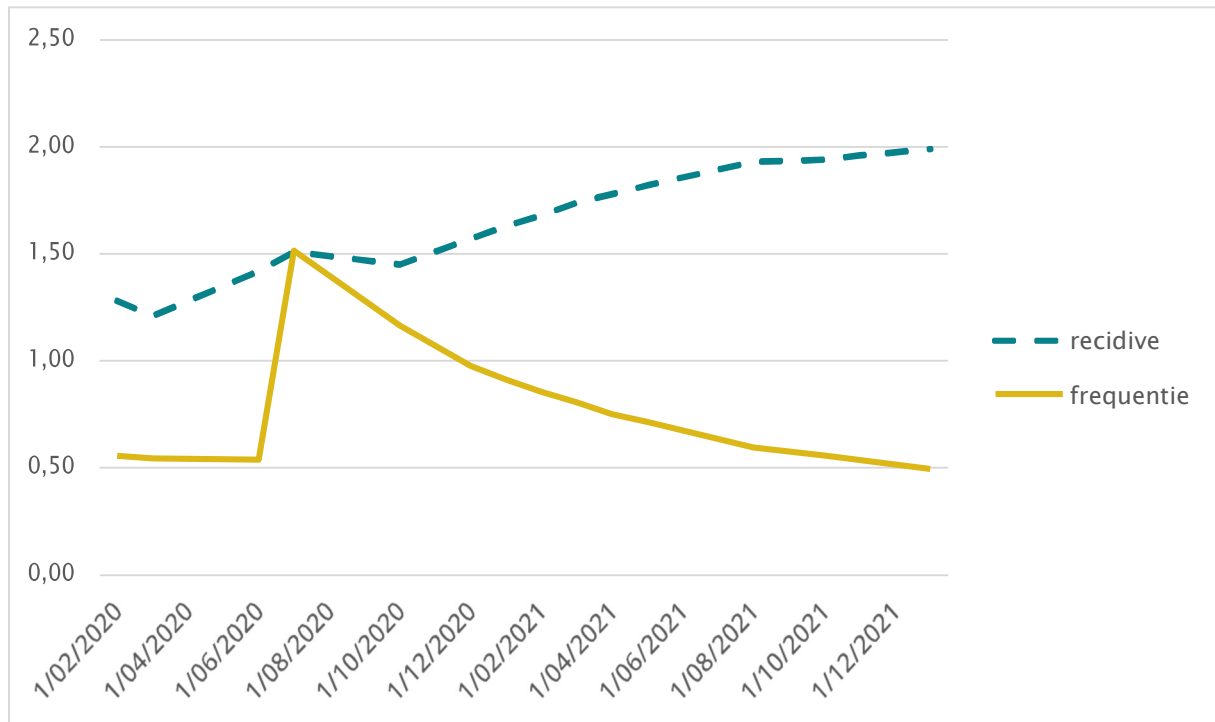
Mogelijk kan de toevoeging van dit rapport aan het jaarverslag van onze commissie leiden tot het reflecteren over mogelijk nut van uitbreiding van dergelijke studie op bredere schaal.

Tenslotte wijst de commissie er op dat dit rapport, na het uitwerken van een sneuveltekst door het commissielid dat de basisgegevens bijhoudt en verwerkt in eerste instantie door de 5 leden van de werkgroep “Jaarverslag” werd nagezien en vervolgens op de maandvergadering (9 februari 2022) aan alle leden ter discussie voorgelegd werd. De bevindingen van het rapport zoals het gepubliceerd wordt vertalen op deze wijze de mening van de voltallige Commissie van Toezicht van Oudenaarde.

II/ INCIDENTIE EN RECIDIVE

Aantal incidenten: 391

Aantal betrokkenen: 196 (199%)

INCIDENTIE

Met uitzondering van de periode aan het einde van, en onmiddellijk na, de eerste lockdownperiode valt vooral een langzame maar continue daling van het gemiddeld aantal incidenten per kalenderdag op. Bij de laatste waarneming wordt voor het eerst een cijfer net onder de 0,5 incidenten per dag gerealiseerd.

Aan de ene kant laat dit toe om vast te stellen dat het gevoerde beleid binnen de gevangensmuren blijkbaar toelaat om de situatie met betrekking tot tucht en orde onder controle te houden en zelfs licht te verbeteren. Dit is echter kort door de bocht als conclusie, want er is inderdaad een andere kant. Uit wekelijkse gesprekken die de maandcommissarissen hebben met de penitentiaire beambten, blijkt dat door de vaak gespannen sfeer waarin contacten met gedetineerden verlopen, er een steeds hogere tolerantiedrempel is waardoor een aantal incidenten gewoon niet meer worden geregistreerd.

RECIDIVE

Een omgekeerde beweging zien we daarentegen bij de recidive. Naarmate meer gegevens verzameld werden is de recidivegraad (uitgedrukt als de verhouding tussen het aantal geregistreerde incidenten en het aantal betrokken gedetineerden) permanent gestegen.

Twee cijfers om de grafiek te verduidelijken:

- 96 gedetineerden werden slechts eenmaal in een tuchtrapport vermeld. Deze groep vormt 49% van de betrokken populatie, verantwoordelijk voor 25% van het aantal geregistreerde incidenten

- 9 gedetineerden verschenen in de onderzochte periode 8 tot 13 keer op tuchtrapport. Relatief betekent dit dat 4,6% van de betrokken populatie betrokken was bij 21,7% van de incidenten.

Deze evolutie en cijfers laten toe wel te concluderen dat er binnen de populatie in Oudenaarde een aantal personen zijn die door hun gedrag frequent in conflict komen met het geldende regime.

Dit roept mogelijk vragen op over de effectiviteit van het gevoerde sanctiebeleid. Zonder een meer verfijnde analyse is het voor de commissie echter niet mogelijk hier uitspraken over te doen.

De commissie stelt zich de vraag of het statuut van betrokkene hierbij een rol kan spelen. De cijfers zoals voorgelegd laten inderdaad niet toe na te gaan of het om een definitief veroordeelde gaat (4 van de 6 secties + de sectie beperkte detentie) dan wel om een beklagde of nog niet definitief veroordeelde (2 secties). Het toevoegen van het celnummer, of de betrokken sectie bij de naam van betrokken gedetineerde zou in die zin toelaten verder onderzoek te verfijnen.

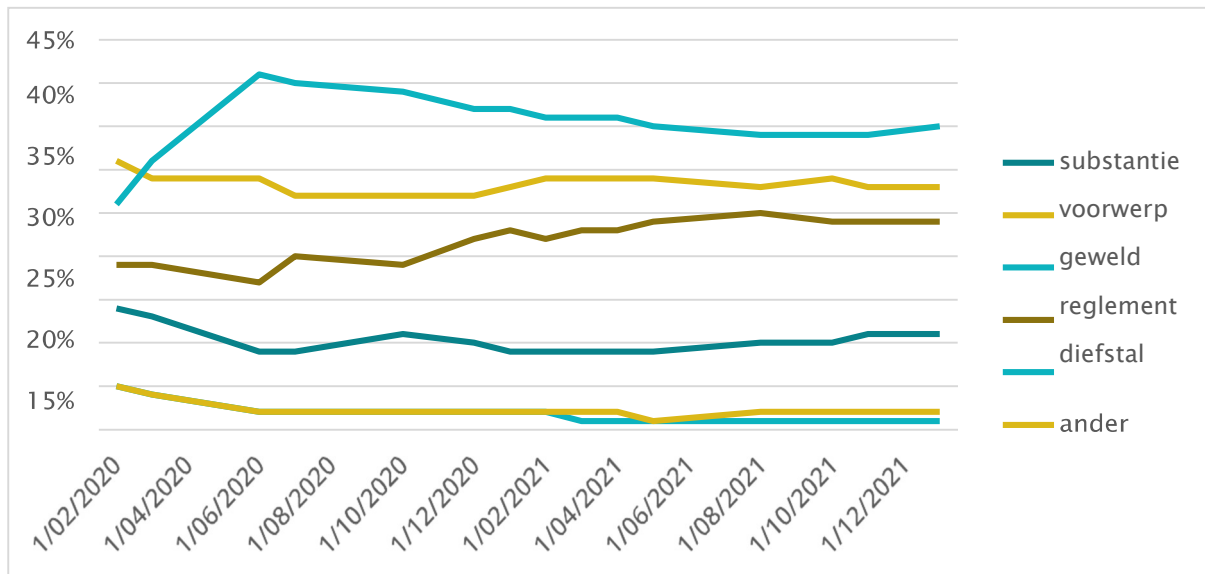
De onderliggende cijfers geven inderdaad twee verschillende wijzen van recidive weer: aan de ene kant zijn er bepaalde namen die op korte tijd een of meerdere keren voorkomen, en daarna nooit meer; aan de andere kant is er een beperkte groep die inderdaad voortdurend opnieuw verschijnt in de periodieke rapportage. Met de Directie zal nagegaan worden of de registratie van de tuchtrapporten in die zin verder verfijnd kan worden.

III/ OVER WELKE FEITEN GAAT HET?

In een aantal situaties kan één incident meerdere inbreuken behandelen.

	Aantal	percentage
Verboden substantie	48	11%
Ander verboden voorwerp	129	28%
Agressie (verbaal en fysiek)	158	35%
Inbreuk huishoudelijk reglement	109	24%
Diefstal	4	1%
Andere	8	2%
Totaal	456	

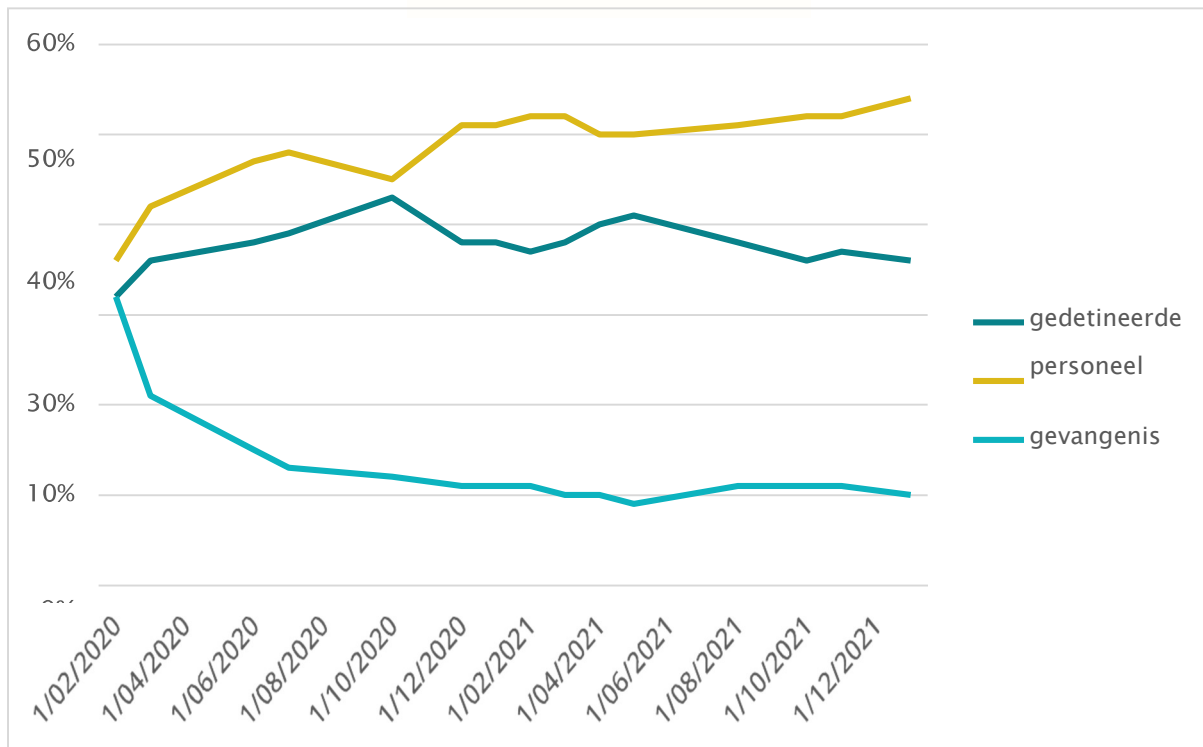

SLACHTOFFER

Voor een aantal inbreuken is het mogelijk een slachtoffer te identificeren. Met “gevangenis” als slachtoffer wordt bedoeld incidenten waarbij de bestaande infrastructuur beschadigd wordt of diefstal van eigendom van de gevangenis. In een aantal situaties kunnen meerdere slachtoffers aangevinkt worden.

	Aantal	percentage
Andere gedetineerde	63	36%
Personeel	95	54%
Gevangenis	18	10%
Totaal	176	

Om enige conclusies te formuleren zullen de cijfers in drie groepen behandeld worden:

INBREUK OP HUISHOUDELIJK REGLEMENT:

24% van de incidenten.

De vaststelling is dat dergelijke inbreuk in quasi alle situaties slechts in de tuchtrappen verschijnt in combinatie met andere feiten, dan wel wanneer het gaat om specifieke situaties van recidive. In die zin zou geconcludeerd kunnen worden dat binnen de gevangenis van Oudenaarde enkel die inbreuken die problematisch zijn aanleiding geven tot een tuchtrapport en een sanctie.

Het samenleven van 150 tot soms 190 mannen binnen een beveiligde omgeving vereist nu eenmaal duidelijke afspraken (het huishoudelijk reglement) en het respecteren daarvan vraagt een aanpassing van iedereen. Dat dit slechts in problematische situaties leidt tot escalatie via tuchtrapport en sanctie beschouwt de commissie dan ook als een bewijs van de proportionaliteit die door de plaatselijke Directie wordt gerealiseerd.

HET BEZITTEN VAN VERBODEN ZAKEN:

Verboden substantie:	11%
Ander verboden voorwerp:	28%
	<hr/>
	39% van de incidenten

Het onderscheid tussen beide is relevant.

Verboden substantie:

Voornamelijk gelinkt aan de drugsproblematiek, in mindere mate ook aan problemen inzake medicatie.

Drugs

Drugsverslaving en de ermee gelinkte handel in verdovende middelen zijn problematiek die eigen zijn aan de brede maatschappij, dat deze problematiek ook binnen de gevangensmuren voorkomt mag dan ook geen verbazing wekken.

Het bestrijden van de druggerelateerde problemen dient dan ook maatschappij breed aangepakt te worden, het sanctioneren ervan binnen de gevangensmuren moet gezien de specifieke leefomstandigheden als proportioneel en effectief beschouwd worden.

Er dient echter rekening gehouden te worden dat in tegenstelling tot de uitvoering van gevangenisstraffen wat een federale materie is, het begeleidingsproces van drugsproblematieken onder de Vlaamse bevoegdheid valt. De commissie kan dankzij de wekelijkse bezoeken van de maandcommissarissen, de informatie uit gesprekken met de Directie en bepaalde informatie uit klachtendossiers vaststellen dat aan bepaalde gedetineerden wel degelijk uitgangsvergunningen toegekend worden om deze problematiek aan te pakken door middel van hulpverlening door gespecialiseerde organisaties buiten de gevangensmuren. De commissie heeft echter geen enkele toezichtsbevoegdheid over de werking van deze organisaties.

Wat daarentegen wel relevant is in deze is het onderscheid tussen verslaving aan de ene kanten handel in verdovende middelen aan de andere kant. Bij het onderzoek naar aanleiding van het terugvinden van dergelijke zaken beschikt een Directielid noch over de middelen, noch over de bevoegdheid noch over de tijd om een en ander grondig uit te spitten. Bij het terugvinden van drugs maakt de Directie dan ook geen onderscheid tussen het bezit voor eigen gebruik dan wel voor verspreiding bij anderen binnen de gevangensmuren.

De geregistreerde gegevens laten evenmin toe om hierin het onderscheid te maken.

Medicatie

In een beperkt aantal gevallen betreft de teruggevonden verboden substantie opgespaard medicatie. Ongetwijfeld kan een en ander voor bepaalde personen gezien worden als een alternatief voor drugs, maar het verdient aanbeveling om ook rekening te houden met andere factoren die dit mogelijk kunnen verklaren. De beschikbare gegevens laten niet toe dit te onderzoeken, maar nopen wel tot het stellen van twee vragen.

1. Het medicatiebeleid:

Het formularium beperkt de keuze van medicatie voor de gedetineerden (of legt een bijzonder complexe procedure op voor het afwijken van de in het formularium beschikbare medicamenten).

De ervaring leert dat dit regelmatig aanleiding geeft tot klachten over het medicatiebeleid tijdens de wekelijkse bezoeken door de commissie. De vraag kan dan ook gesteld worden of een herziening van het rigide medicatiebeleid (op federaal niveau) zou kunnen bijdragen tot preventie van dergelijke incidenten? De overdracht van het medisch handelen in de gevangensmuren naar de FOD Volksgezondheid die inmiddels beslist werd en hopelijk ook gerealiseerd zal worden biedt in deze allicht een opportuniteit om dit probleem aan te pakken.

2. Suïcidepreventie:

Het is onduidelijk of binnen de gevangenis bij het terugvinden van opgespaarde medicatie voldoende stilgestaan wordt bij de vraag of de vaststelling niet gezien moet worden als een signaal van mogelijke plannen tot zelfmoord. Allicht kan dit als advies meegegeven worden aan de Directie en/of de medische dienst binnen de gevangenis van Oudenaarde.

Andere verboden voorwerpen:

Het gaat bij deze inbreuken omzeggens altijd om voorwerpen die gelinkt kunnen worden aan moderne media: GSM-communicatie, USB-sticks, en dergelijke meer. In deze context moet er op gewezen worden dat binnen de volledig verouderde infrastructuur van de gevangenis van Oudenaarde zaken zoals Prison Cloud niet beschikbaar zijn en de mogelijkheid om deze te voorzien ook niet zonder aanzienlijke en mogelijk weinig doelmatige investeringen gerealiseerd kunnen worden. Het zou in deze interessant zijn de situatie in Oudenaarde op dat vlak te vergelijken met de situatie in een gevangenis waar dergelijke mogelijkheden wel standaard voorzien zijn

Verder moet zeker in acht genomen worden dat onze commissie regelmatig geconfronteerd wordt met opmerkingen over de exuberante telefoontarieven die toegepast worden binnen de gevangensmuren. De vraag kan dan ook gesteld worden of het voorzien van een maatschappelijk verantwoorde en beveiligde toegang tot de moderne media en communicatiemogelijkheden aan tarieven zoals toegepast in de maatschappij buiten de gevangensmuren geen effectieve maatregel zou kunnen zijn ter preventie van de tuchtinbreuken in deze context. Dergelijke maatregel dient echter op een politiek niveau beslist te worden, en valt buiten de bevoegdheid van de Directie van de instelling, die – helaas – enkel de bevoegdheid heeft om te straffen wanneer een inbreuk vastgesteld wordt.

De commissie van toezicht wijst in deze op de inspanningen die de Directie levert om bijvoorbeeld de videocalls die oorspronkelijk voorzien werden tijdens de verschillende lockdowns te bestendigen als een permanente mogelijkheid voor de gedetineerden om in contact te blijven met hun naasten buiten de muren. Dit vraagt bijzondere inspanningen van zowel de Directie als de met toezicht belaste personeelsleden en zij verdienen hiervoor alle lof.

AGRESSIE:

35% van de geregistreerde incidenten.

Vooreerst nogmaals verduidelijken dat onder deze rubriek zowel fysieke als verbale agressie samengenomen worden. In deze casussen wordt eveneens een slachtoffer geïdentificeerd; dat kan ofwel een personeelslid, een medegedetineerde als beide zijn. Na analyse van deze cijfers beslist de commissie ten andere dat het voor toekomstige analyse wel zinvol is dit onderscheid te maken. De meegedeelde cijfers laten dit ten andere toe.

Uit de cijfers blijkt dat agressie naar personeelsleden toe duidelijk de bovenhand haalt. Gelukkig gaat het daarbij voornamelijk over verbale agressie (beledigingen, bedreigingen, ...) en in veel mindere mate over fysieke agressie zoals verderop zal blijken wanneer de uitgesproken sancties geanalyseerd worden. Agressie tussen gedetineerden betreft daarentegen voornamelijk fysieke agressie.

Een blik op de grafiek leert dat het gevoerde sanctiebeleid er in deze niet in slaagt het aandeel van agressie-incidenten te doen dalen. En helaas moet daarbij gesteld worden dat de periode dat dit aandeel wel een dalende trend vertoonde, dit verklaard kan worden door het opkomen van een nieuw fenomeen waarbij pakjes van buiten de gevangenis over de muur gegooid werden tijdens de wandeling en de gedetineerden die deze pakjes in bezit namen dus betrappt werden op het bezit van verboden substanties, respectievelijk andere verboden voorwerpen. Dit fenomeen lijkt gedurende de laatste maanden van de waarnemingen onder controle te zijn, waardoor het aandeel van agressie-incidenten automatisch weer toeneemt.

Dat personeelsleden in steeds belangrijker mate slachtoffer zijn van deze situatie is een weinig geruststellende vaststelling. De reeds eerder aangehaalde frustratie bij het bewakingspersoneel heeft ongetwijfeld met dit fenomeen te maken.

Nochtans worden zeker inspanningen geleverd om agressiebeheersing ingang te doen vinden bij de gedetineerden. Maar ook hier weer stellen we vast dat deze inspanningen aangestuurd worden vanuit een ander bestuurlijk niveau (de gemeenschappen). In deze context kan er zeker op gewezen worden dat de vzw Touché een eigen kantoor heeft binnen onze gevangensmuren, maar dat verschillende gedetineerden ook regelmatig een uitgangsvergunning krijgen voor het volgen van begeleidingssessies door diezelfde vzw in Gent. Een en ander gebeurt echter steeds op vrijwillige basis.

De commissie wil de vaststellingen zoals ze naar voor komen uit de cijfers wel aangrijpen om een aantal relevante vragen naar voor te schuiven die elk een mogelijk deel van de verklaring van de vaststellingen kunnen zijn. Antwoorden hierop horen vanzelfsprekend op een ander beleidsniveau thuis en vallen buiten de bevoegdheid van de commissie.

- In welke mate leidt het samenbrengen van 160 (de normale maximumcapaciteit van onze gevangenis) mannen in een totaal verouderde en zonder meer deprimerende infrastructuur onder een regime waarbij elke beweging gecontroleerd wordt en afhankelijk is van de toestemming van het bewakingspersoneel niet automatisch tot een frustratie die zich af en toe zal uiten onder de vorm van agressie?
- Personen in voorarrest komen terecht in de secties waar opname door de Directie niet geweigerd kan worden. Overbezetting situeert zich dus quasi uitsluitend op deze secties, waarbij in sommige situaties een cel van zowat 12 m² met één enkele lavabo en toilet gedeeld moet worden door 2, soms zelfs 3 gedetineerden. Los van de bedenking dat dergelijke situaties enkel als mensonwaardig gekwalificeerd kunnen worden... is dit niet mede een verklaring voor een aantal agressie-incidenten?
- In het kader van re-integratie in de maatschappij is het voorzien van een nuttige activiteit bijzonder belangrijk. De commissie kan enkel vaststellen dat er niet voor iedereen die dat wil werk is binnen de gevangenis. Het voorzien van opleidingen (en die zijn er, met dank aan de inspanningen van de Directie) volstaat in deze niet. Een en ander moet vertaald kunnen worden in nuttige arbeid en het (zeer beperkte) inkomen dat daaraan verbonden is. Ook in het latere leven buiten de gevangenis geldt het principe "voor wat hoort wat", waarom zou dit binnen de gevangenis anders moeten wezen? Zou het voorzien van voldoende werk voor de gedetineerden geen betere preventiemaatregel kunnen zijn dan welke tuchtsanctie dan ook?

De commissie benadrukt dat Directie en personeel voortdurend initiatieven nemen die kunnen bijdragen tot een betere sfeer binnen de gevangensmuren, waarvan sommige ook de media halen. Hierbij kan verwezen worden naar de virtuele wielervedstrijden, de samen met acteur Mathias Schoenaerts gerealiseerde decoratie van de binnenmuur op de wandeling, de beschikbaarheid van een goed uitgeruste fitness, het initiatief om gedetineerden toe te laten de eigen cel in een kleur naar keuze te schilderen, het actief zoeken naar giften om artistieke opleiding mogelijk te maken, het kookproject, ... Deze initiatieven zijn waardevol en lovenswaardig, maar ze doen geen afbreuk aan de pertinente vragen die in vorige paragraaf gesteld werden.

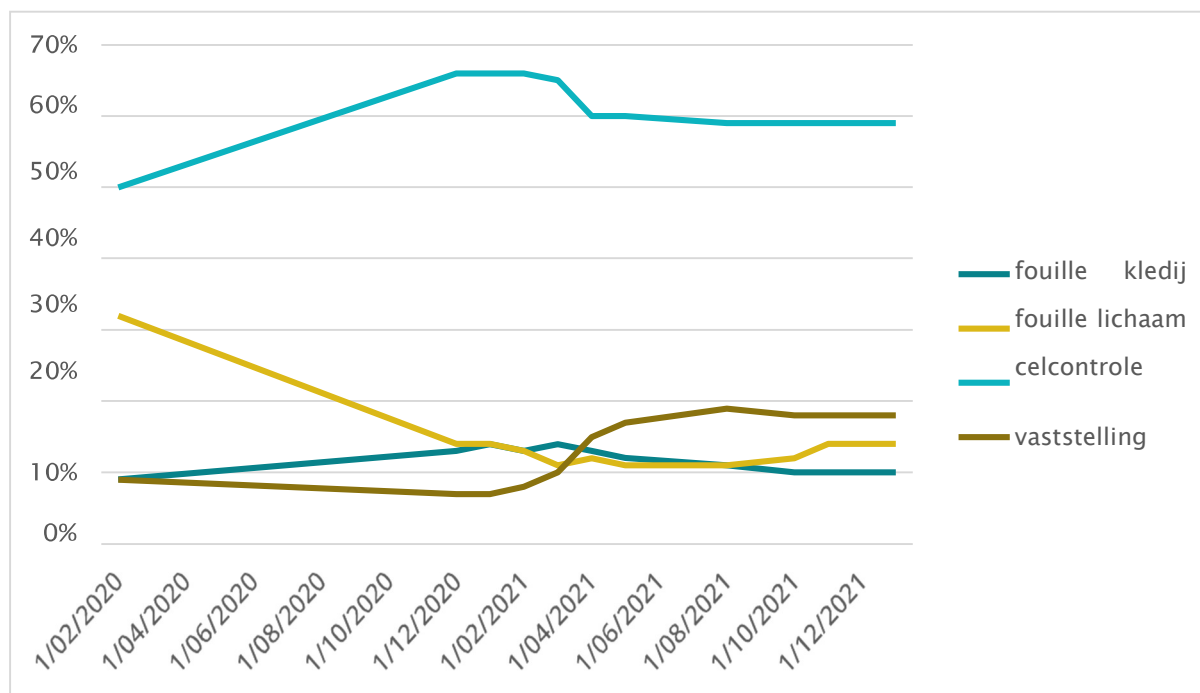
Initiatieven zoals transitie- en detentiehuisen bewijzen dat ook op politiek niveau aandacht besteed wordt aan mogelijkheden om veiligheid en actieve begeleiding met het oog op re-integratie in de

maatschappij te verzoenen. De commissie verheugt zich over deze initiatieven en volgt deze van nabij op.

IV/ HOE WORDEN INBREUKEN VASTGESTELD?

Een aantal inbreuken komen aan het licht na toepassing van bepaalde onderzoekstechnieken. Ook hier kunnen meerdere onderzoekstechnieken aangevinkt worden voor één incident. Deze cijfers moeten wel met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden omdat de registratie van de onderzoeksmethode niet steeds vermeld wordt in de rapporten.

	Aantal	percentage
Fouille op kledij	15	10%
Fouille op lichaam	21	14%
Celcontrole	90	59%
Vaststelling (detector, camera, visuele vaststelling)	27	18%
Totaal	153	

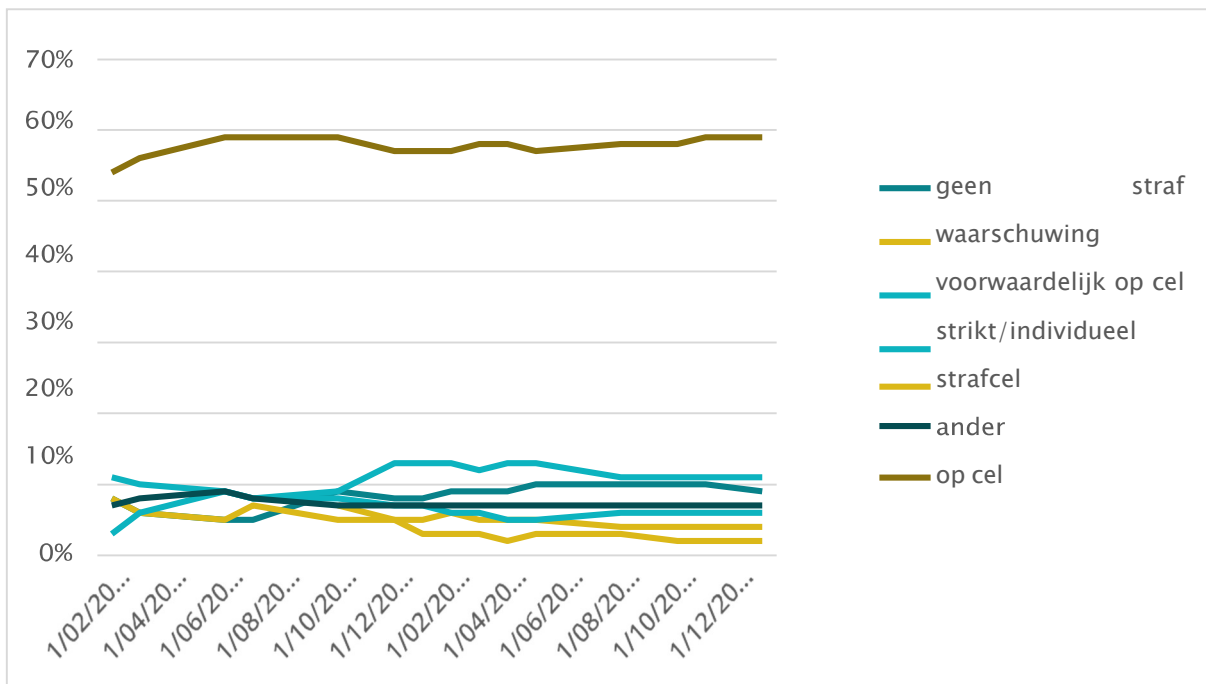
Deze gegevens worden voor de volledigheid weergegeven.

Rekening houdend met lopende discussies in andere gevangenissen stelt de commissie vast dat fouilleringen slechts beperkt aangewend worden. Het is ook niet zonder belang vast te stellen dat tot op heden onze commissie geen klachten of opmerkingen ontving over de toepassing van deze onderzoeksmethode.

V/ WELKE SANCTIES WORDEN UITGESPROKEN?

	Aantal	percentage
Geen sanctie	46	9%
Vermaning	18	4%

Voorwaardelijke sanctie	31	6%
Verplicht op cel	286	59%
Strikt	54	11%
Strafcel	15	3%
Toegang voor een bezoeker geweigerd	1	0%
Andere	35	7%
Totaal	486	

In meer dan de helft van de situaties wordt het verplicht verblijf op cel als sanctie uitgesproken, meestal effectief, soms voorwaardelijk. Wanneer we er ook nog het strikt regime bijnemen, is de vaststelling dat 75% van alle uitspraken tot deze groep van sancties leiden.

Dat isolatie in strafcel de minst uitgesproken sanctie is dient als positieve vaststelling gekwalificeerd te worden. Het gaat daarbij steeds om fysieke agressie-incidenten ten aanzien van personeelsleden. Hierbij horen wel twee kanttekeningen:

- De infrastructuur van de strafcellen en de hokjes waarin de gedetineerden op strafcel gelucht worden is – om het zeer diplomatisch uit te drukken – prehistorisch en zonder meer volkomen mensonwaardig.
- We stellen vast dat bij fysieke agressie naar personeel systematisch de zwaarste straf wordt uitgesproken.

Het uitspreken van “geen sanctie” na verschijning op tucht heeft zowat altijd te maken met situaties waarbij verboden zaken aangetroffen werden in een cel met meerdere gedetineerden en waarbij een van hen de schuld op zich nam (in dat geval worden de anderen zonder sanctie geregistreerd). Van zodra echter de verklaringen van de betrokken gedetineerden elkaar tegenspreken worden alle celbewoners met dezelfde sanctie bedacht. Dit beleid van de Directie wordt verklaard door de reeds eerder vermelde beperkte onderzoeksbevoegdheid van de Directie. Ergens betekent dit wel dat in deze situaties vaak een van de gesanctioneerden feitelijk onterecht gestraft wordt. Het mag duidelijk

zijn dat de mogelijkheid om aan dergelijke “onterechte” sancties paal en perk te stellen op zich allicht als een effectieve preventiemaatregel beschouwd zou kunnen worden.

Een laatste woord nog over wat in de cijfers als “andere” sancties benoemd werd. Bij het bespreken van de maandelijkse cijfers op de commissievergadering van 13/01/2022 merkte een lid op dat de cijfers bewijzen dat de uitgesproken sancties er niet in slagen om de incidentie van incidenten terug te dringen. Daar werd de vraag aan gekoppeld of er niet meer gebruik gemaakt moet worden van andere sancties dan diegene die in de tarieflijst van de Basiswet opgesomd worden. In het kader van deze analyse is het zeker relevant om deze vraag mee te nemen.

VI/ ALGEMEEN BESLUIT

Uit de analyse van de gegevens over tuchtrapporten in de gevangenis van Oudenaarde blijkt dat de situatie beheersbaar is en blijft. De resultaten tonen echter ook aan dat orde en tucht een probleem blijft ondanks de genomen maatregelen.

Het werkelijk aanpakken van de inbreuken vereist namelijk meer dan enkel een sanctiebeleid, ook maatregelen die bijdragen tot preventie zijn noodzakelijk naast sancties. Maar dergelijk preventiebeleid vereist maatregelen die buiten de toegewezen bevoegdheid van de Directie vallen. De commissie wil nogmaals benadrukken dat zowel Directie als alle personeelsleden regelmatig bijzonder nuttige inspanningen leveren om de gedetineerden een zinvolle tijdsbesteding aan te bieden in een zo aangenaam als mogelijk leefkader. Zij verdienen hiervoor alle lof. Het feit dat wel enige mogelijke aanbevelingen naar voor geschoven werden in de tekst doet niets af aan deze eerste conclusie.

Hoewel dit volledig buiten de toezichtsbevoegdheid van de commissie valt, wil de commissie evenmin twijfelen aan de vele inspanningen die vanuit de Vlaamse Gemeenschap geleverd worden om de gedetineerden goed te begeleiden. De vraag kan echter wel gesteld worden of er voldoende afstemming is tussen de verschillende organisaties en beleidsniveaus op niveau van de individuele dossiers.

De cijfers leiden ook tot bedenkingen met betrekking tot gekende knelpunten die bij CTRG wel degelijk op de agenda staan:

- Verouderde infrastructuur
- Gebrekkige toegang tot communicatie via moderne media
- Problemen met de medische zorg
- Beperkte mogelijkheden om te werken

Deze problemen dienen echter op een ander niveau dan dat van de gevangenis zelf aangepakt te worden.

De commissie zal deze cijfers in de toekomst blijvend monitoren. Daarbij zal de analyse verder verfijnd worden door een onderscheid tussen verbale en fysieke agressie te maken (dit kan de commissie zelf beslissen op basis van de beschikbare gegevens). In overleg met de Directie zal tevens nagegaan worden of de aangeleverde gegevens in die zin aangepast kunnen worden dat een onderscheid gemaakt kan worden naar het statuut van door tuchtmaatregelen getroffen gedetineerden (beklaagden vs. Definitief veroordeelden).

Tenslotte wil de commissie de vraag opwerpen of een vergelijkbare studie in andere gevangenissen gevoerd wordt. Dit zou kunnen toelaten op wetenschappelijke basis bepaalde zaken vast te stellen, denken we daarbij maar aan het impact van de infrastructuur, van de populatie, ...